

Virumaa ja VILDE napid seosed

Narva-Jõesuus – eks ole seegi ju Virumaal – armastas Eduard Vilde aeg-ajalt suvitamas käia.

EDUARD VILDE MUUSEUM

Märtsikuu neljandamal päeval 151 aastat tagasi sündis Pudivere Sootiigi Pelgulinnas kirjamees Eduard Vilde. Tollal ei teadnud loomulikult veel keegi, et sellest pisipõnnist ükskord kuulus mees saab.

ANDRES PULVER
andres.pulver@ajaleht.ee

Vilde ise olla küll kogu oma elu jooksul väitnud, et tegelikult sündis ta 5. märtsil, kuid Simuna kiriku meetrikaraamatud kõnelevad teist keelt. Sama, 1865. aasta jüripäeval kolis Vildede pere Muuga karjamõisa Ädiveresse, kuhu isa Jüri kupja kohta sai. Mõne aja pärast oli Jüri Vilde aga juba Muuga mõisa aidamees.

Tollal oli Muuga kant suhteliselt mahajäetud, põllud olid praegustest märksa väiksemad ning metsa oli palju rohkem. Muuga mõis oli suure ümbruskonna kultuuriliseks keskuseks ja paljude tuntud kunstnike kokkusaamiskohaks. Vilde on ise oma mälestustes nimetanud Muugat “Euroopa krohvitud viisakusest eemal olevaks metsanurgaks”.

Muuga mõisas sai Vilde oma “esimesed triibulised”, Muuga mõisa kohta on ta kirjutanud: “Siin avanes mulle hoopis uus, muinaslooline ilm; mu jalad olid läikiva põrandaparketi külge esiotsa nagu kinni naelutatud.” Mõisa uhked kunstikogud võisid väikemehe esialgu pahviks lüüa küll, seda enam, et Vilde puhul oli tegemist veel keelatud viljade nautimisega.

Lapsepõlvemaadest Muugal on Vilde hiljem kirjutanud mitmes jutustuses. Ega ta väga pikka aega Muugal ei elanud, sest 1875 oli ta juba Tallinnas ja asus õppima Pastori Lutheri Poeglaste Vaestekooli.

1880. aastate lõpul võis Vildet taas Virumaal kohata, sedapuhku Vaivaras, kus ta sageli nädalate kaupa kohaliku köstri J. Muthmani pool elas. Koos Muthmaniga tegi ta pikki retki ümbruskonda ja külastas ka talumees Friedrich

Vahtrikku, kes oli Vilde hea sõbra, Tallinna kirjastaja ja ajakirjaniku Jakob Hermann Vahtriku vend.

1895. aastal esines Vilde peokõnega Rakveres Ööbiku seltsi korraldusel toimunud maakondlikul laulupeol. Kõne ilmus hiljem Postimehes koos peo kirjeldusega Vilde sulest.

Kui Vilde tegi 1887 katset ise Postimehe väljaandjaks hakata, üritas ta selleks otstarbeks oma Simuna sugulastelt tulutul laenu saada. Sellele vaatamata ei katkestanud ta suhteid oma kodunurgaga ja pidas sealtkandi rahvast ikka au sees.

Paasverest pärit kunstnik Heinrich Olvi on meenutanud: “Kui Paasvere pa-

sunakoor käis kooliõpetaja J. Tillikase juhtimisel 1896. a. Tallinnas laulupeol, suhtus ajakirjanikuna peol viibinud Vilde kodukoha muusikameestesse üpris soojalt. Tutvuse värskendamiseks tellis ta kohe korvi õlut

ja jagas järgnenud ühises vestluses paasverelaste muusikalisele isetegevusele rohkesti tunnustavaid sõnu.”

Esimest korda kerkib Virumaa Vilde loomingus esile 1886 Virulases ilmunud jutustuses “Lina-Mai”, mille sündmustik tugineb autori sõnade järgi kodumaakonna külaelust võetud lugudele.

Humoristliku jutustuse “Laadalel-

Eduard Vilde
151
aastat möödub
homme Vilde
sünnist

led” prototüübid põlvnevad Simuna ja Väike-Maarja kihelkonnast.

Muuga ainetel on loodud jutustus “Punane mulk”, novell “Kondivalu kõrtsirahvas” ja loomulikult mälestuspilt “Minu esimesed “triibulised””. Muuga-ainest on ohtrasti veel novellis “Kupja-Kaarli adjustaadid”, vähemal määral aga paljudes Vilde teostes.

Jutustuse “Tooma tohter” peategelase Marjapuu prototüübiks oli Erra vallast pärit revolutsionäär Anton Lust, kes mõisteti surma sõjariistade äraviiamise eest Viru-Maidla mõisast. Jutustuses “Jobu” on kasutatud Alutaguse motiivi, novelli “Kosilane Rakverest” pealkiri räägib ise enda eest.

Romaani “Raudsed käed” esimeses peatükis on juttu Simuna talupojast Villem Luigest, kes peab kõrge mõisarendi tõttu isatalust lahkuma ja Narvas vabrikutööliseks hakkama.